

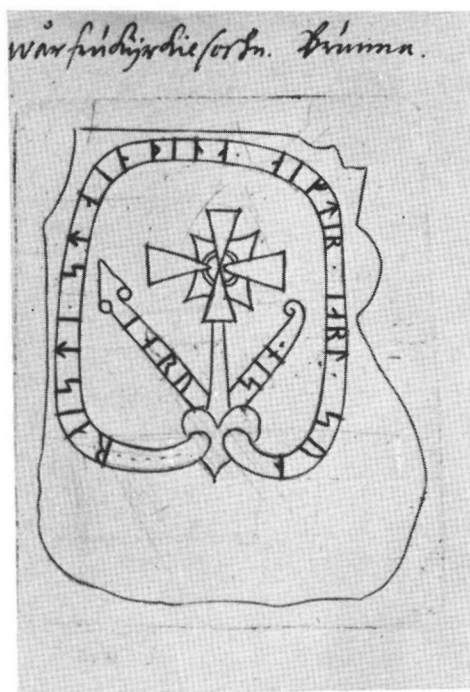

Fig. 192. U 762. Brunna, Vårfrukyrka sn.
Efter kopparstick i Ff 6.

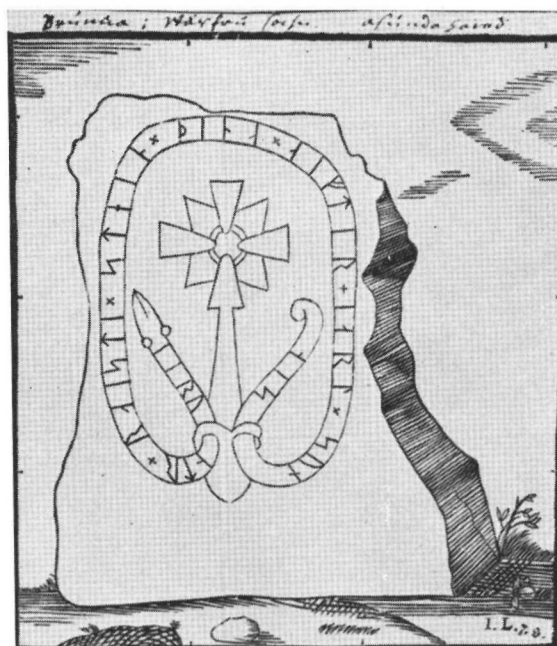

Fig. 193. U 762. Brunna, Vårfrukyrka sn. Efter B 643.

Om namnen *Iarundr* och *Iarl* se S. B. F. Jansson i *Fornvännen* 1946, s. 276 och där anförd litteratur.

U 762 är icke den enda runsten som Järund har låtit resa efter sin son Jarl. Vid ingången till Svinnegarns kyrka står sedan år 1946 en runsten rest (U 779), vars inskrift lyder: »Järund reste dessa stenar efter Jarl, sin son. Gud hjälpe hans ande.» Då de båda stenarna, som sålunda ha en nästan likalydande inskrift, otvivelaktigt äro ristade av samme runristare, kan det icke råda något tvivel om att de män som nämnas i de båda inskrifterna äro identiska. Se vidare Jansson i *Fornvännen* 1946, s. 275 ff., S. Lindqvist i *Fornvännen* 1947, s. 50 f. samt U 779.

Enligt E. Brate (i *Svenska runristare*) är U 762 ristad av Erik, en ristare som anses ha utfört ett 15-tal ristningar i västra Uppland. Innan hela det västuppländska inskriftsmaterialet har undersökts, är det icke möjligt att med bestämdhet uttala sig i denna fråga. F. n. kan man endast konstatera, att slående överensstämmelser i ornamentik, runformer, huggningsteknik och stilisering finnas mellan U 762 och t. ex. U 755, 768, 769, 779 och 857. Brate konstaterar om de femton ristningar, som han tillskriver Erik, att de »hava en så enhetlig karaktär, att deras samhörighet knappt är tvivelaktig» (a. a. s. 65); jfr U 774.

Gånsta se U 772 Ytter-Gånsta.

763 och 764. Klista, Vårfrukyrka sn.

Pl. 87, 88.

Litteratur: B 641, 642, L 723, 722, D 1: 85, 86. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 4, bl. 53, 52; O. F. Kugelberg, Några ord till upplysning om bladet »Enköping» (1863), s. 39; R. Dybeck, *Vårfrukyrka socken* 1864 (ATA); G. Stephens, *ONRM* 2, s. 733; R. v. Liliencron, *Der Runenstein von Gottorp* (1888), s. 13; S. Lindqvist,

Den helige Eskils biskopsdöme (i: ATS 22: 1), s. 89 f.; Handlingar 2233/25, 2455/25, 3230/26, 335/28, 3968/28, 3971/28, 4026/45, 4467/45, 4468/45 i ATA; S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Uppsala län 1941 (ATA), Skrivelse till Riksantikvarien den 10/7 1950 (ATA).

Äldre avbildningar: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta 4 och B 641, 642); Dybeck D 1: 85 (även hos Stephens a. a. och hos Lindqvist a. a. s. 90).

Runstenarna stå resta vid sidan av varandra i en beteshage vid den nu försvunna Klista by, 600 m. VSV om Stads-Gånsta, 250 m. SV om den nyuppförda seminstationen, i södra kanten av den lilla körväg, som utgår från landsvägen Enköping—Vallby kyrka. Platsen är den ursprungliga. Parstenarnas placering är utmärkt på Geologiska kartbladet »Enköping».

Fig. 194 a. U 764 och 763. Klista, Vårfrukyrka sn. Parstenarna på ursprunglig plats.

Om de båda Klista-stenarna finnas inga uppgifter i Bureus' samlingar. Den första kända upplysningen om runstenar vid Klista finnes i *Ransakningarna* 1667—84: »I Klijstadh Giärdes Tompt straxt wid Byen, äre 2 Runestenar skrifne på, betydelsen weet ingen.» På träsnitten i Peringskiölds *Monumenta* 4 är antecknat »Klijsta i Wårfru Sochn» (B 641, 642: »Klysta»; L 722: »Klystad»). R. Dybeck beskriver i *Sveriges runurkunder* på följande sätt runstenarnas läge: »Denne Runsten och följande lågo sistlidne vår med nedvända inskrifter i tomten söder om Klistad. De vändes då.» Om U 764 skriver han: »Stenen, som ligger bredvid föregående, hade äfven till sistlidne vår inskriftsidan nedåt.» I beskrivningen till Geologiska kartbladet »Enköping» nämnes, att »tvenne ovanligt vackra» runstenar, »helt lika hvarandra», finnas »i ängstappan söder om Klista by». De två kullfallna runstenarna blevo tyvärr senare båda bortflyttade från sin ursprungliga plats. O. Alb. Öberg rapporterar ¹³/8 1925 till Riksantikvarien: »Får härmed vördsamt meddela att jag nu i dagarna varit i Klista Vårfrukyrka sn. där enligt förteckning över runstenar två st. skulle finnas. Men som jag förut hört att det skulle vara en nyfunnen liggande i en backe intill landsvägen så företog jag min undersökning därom och kom genom de ofulständiga upplysningar jag erhöill till följande resultat: Klista stenarna flyttades antagligen 1904 — eller 1905¹, den ena till Nynäs gård där den skulle resas i trädgården, vilket ej blev av, utan den ligger fortfarande orest i trädgården [= U 763]. Den andra [= U 764] har jag ej kunnat få

¹ Enligt en annan uppgift flyttades stenarna år 1912; se rapport den ²⁴/7 1928 (Dnr 3971), ATA.

reda på platssen vad den legat förut men den ligger nu i en backe, möjligen en gravkulle, på Klista gärde, 150 m. till höger om landsvägen mitt för vägen som går till Gånsta by... Den som företog flyttningen av stenarna var... Medicine dr. H. Ullman och var bosatt i Stockholm»... I en rapport över utförda arbeten under år 1925 (3230/26) skriver Öberg: »Var i Klista och Nynäs i Vårfrukyrka sn. och tog vara på de 2-ne stenarna som funnits vid Klista och var de möjligen stått förr. Stärbhusdelegarne har ej ännu sammanträffat så att jag fått klart med flyttningen.»

Vid runinskriftsinventeringen 1941 lågo runstenarna fortfarande kvar på samma platser; U 763 låg i Nynäs park, 140 m. NÖ om huvudbyggnaden, och U 764 låg vid gravkullen på Klista gärde.

År 1945 flyttades U 763 genom Riksantikvarieämbetets försorg från Nynäs gård tillbaka till sin ursprungliga plats och restes 3 m. S om gamla byvägen i Klista. U 764 restes tillfälligt på den plats där den legat. I november 1950 flyttades stenen 250 m. åt SV och restes vid sidan av U 763, där den ursprungligen har stått. (På Pl. 88 ser man U 764 på dess tillfälliga plats, medan fig. 194 a visar parstenarnas nuvarande och ursprungliga placering. U 764 står t. v. om U 763.)

U 763: Grå granit. Höjd 1,83 m., bredd (nedtill) 0,93 m. Ytan är ganska ojämn. Linjerna äro breda och jämförelsevis klumpigt huggna. Ristningen är i stort sett tydlig.

Inskrift:

bruni : ak : hulm : stin : litu : risa : istin : pinsa : uftir : kun : birn : fapur : sin : kupan

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55

Bruni ok Holmstæinn letu ræisa stæin æftir Gunnbiörn, faður sinn goðan.

»Brune och Holmsten läto resa stenen efter Gunnbjörn, sin gode fader.»

Till läsningen: Inskriften börjar och slutar utan sk. I 1 **b** äro bst endast skönjbara som en svag skuggning. Genom 3 **u** går en djup spricka. 4 **n** har förlorat huvudstavens nedre del i sprickan. I 8 **h** äro bst delvis grunda. Sk efter 11 **m** är säkert. 13 **t** är skadat i toppen; bst äro dock tydliga. 14 **i** och 15 **n** ha förlorat övre delarna. 14 **i** och 17 **i** äro ej stungna; i den senare finnes något över mitten en grund fördjupning, som icke verkar huggen. 21 **i**, som står i en fördjupning, är ej stunget. 24 **i** är säkert. 27 **i** är skadat på mitten genom flagring; det kan ej avgöras, om runan har varit stungen. Sk före 34 **u** är säkert. 34 **u** är ej stunget, ej heller 39 **k**. Sk efter 41 **n** är säkert. 42 **b** har förlorat övre bst i en kantskada. I 43 **i** finnes något ovanför mitten en grund och ojämn fördjupning. 48—50 **pur** äro skadade genom ett kantbortfall; av 50 **r** återstå endast korta stycken av hst och bst vid undre ramlinjen. Sk saknas efter 50 **r**. 54 **k** är ej stunget. 58 **n** är skadat på mitten, varvid bst till största delen har gått förlorad.

Hadorph och Leitz: Sk efter 10 **m** har uteglömts; likaså sk efter 28 **n**, före 34 **u**, efter 41 **n** och efter 53 **n**. — Dybeck: »Första runan i $\mathbb{R}\mathbb{N}\mathbb{T}$ har blott sin staf i behåll. Bautil upptager en del af kännestreckket. Liljegren har $\mathbb{R}\mathbb{N}\mathbb{T}$.» 8 **a**. Sk före 34 **u** saknas. Runföljden 43—45 **pur** var ännu helt bevarad. Sk insattes efter 58 **n**.

U 764: Grå granit. Höjd 1,80 m., största bredd (nedtill) 1 m. Ytan är ojämn och skrovlig. Ristningslinjerna äro breda och ganska klumpiga.

Inskrift:

brunk : ak : hulm : stin : litu : risa : istin : pin : sn uftir : kun : brn : fapur : sin : kupan i :

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55

Bruni ok Holmstæinn letu ræisa stæin þennsa æftir Gunnbiörn, faður sinn goðan.

»Brune och Holmsten läto resa denna sten efter Gunnbjörn, sin gode fader.»

Fig. 194 b. U 764. Klista, Vårfrukyrka sn.
Efter B 642.

Fig. 195. U 763. Klista, Vårfrukyrka sn.
Efter B 641.

Till läsningen: Runorna äro vända. Före 1 **b** finnas inga spår av sk. 4 **n** är säkert, liksom 5 **k**. I 6 **a** går bst nästan vinkelrätt över hst. 27 **i** är skadat på mitten; till följd av denna skada kan man ej säkert avgöra, om runan har varit stungen eller ej. 31 **n** är säkert, likaså följande sk. Sk saknas efter 33 **n**. 38 **k** är ej stungen. Sk efter 40 **n** är säkert. R. 55 gör intryck av binde-runor; båda bst äro fullt säkra. Efter 55 **an** följer i slingan ett tydligt **i**, följt av ett sk (1:). Det är möjligt att ristaren av misstag har satt **n**-bst på en runa för tidigt.

Hadorph och Leitz: 1 **b** uppfattas som två raka streck. Sk saknas efter 5 **k**, efter 11 **m**, 28 **n** och efter 43 **n**. R. 55 uppfattas som en **a**-runa och r. 56 som en ornamentsdetalj. — Dybeck: Sk saknas efter 11 **m**, 28 **n** och 31 **a**. 34 **i**, 55 **a**; r. 56 saknas.

Om namnet *Bruni* se U 438, om *Holmsteinn* E. Wessén, *Nordiska Namnstudier*, s. 105, om *Gunnbiörn* Sö 278.

Den egendomliga skrivningen **istin** förekommer visserligen även annars, men är sällsynt; se U 144 (s. 221) och U 787.

Parstensmonumentet vid Klista är intressant icke minst därigenom, att ristaren här på ett utomordentligt sätt har genomfört sin tanke, att låta den ena ristningen vara en spegelbild av den andra. Ansatser i samma riktning visa t. ex. Norrby-stenarna (U 766, 767). »Det må observeras, att i båda fallen den enas ristning, särskilt med avseende på mittdjurets ställning, utgör spegelbilden av den andras, vilket givetvis ökade deras verkan, om båda samtidigt voro synliga» (S. Lindqvist, a. a. s. 91); se även Öl 4 (s. 44 f.).

765. Klista, Vårfrukyrka sn.

Pl. 88, 89.

Litteratur: O. A. Öberg, Skrivelse till Riksantikvarien den 13/8 1925 (Dnr 2233, ATA); Handlingar 3230/26, 5297/27, 3969/28, 4228/28, 4191/41, 4467/45 i ATA.